

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Obecné výklady o TPP a subjektech trestního řízení

4. 3. 2016

Mgr. Katarína Kandová

■ Trestní právo procesní

- předmět a účel TPP a trestního řízení
- vztah s právními a neprávními obory
- prameny
- základní zásady

■ Trestní řád

- struktura, působnost
- výklad, aplikace

■ Subjekty trestního řízení

- subjekty vs. procesní strany

TRESTNÍ PRÁVO PROCESNÍ

- odvětví veřejného práva
- TRESTNĚPROCESNÍ VZTAHY
 - OČTŘ – osoba, proti níž se řízení vede
 - OČTŘ navzájem
 - OČTŘ – jiné subjekty (svědek, tlumočník, ...)
- REALIZACE trestního práva hmotného
 - § 1/1 TŘ: náležité zjištění TČ a spravedlivé potrestání pachatelů
 - výchova občanů, předcházení trestným činům

TPP vs. TRESTNÍ ŘÍZENÍ

- TRESTNÍ PRÁVO PROCESNÍ → postup OČTŘ
- TRESTNÍ ŘÍZENÍ → skutek
 - skutečnosti důležité pro trestní řízení
 - Stal se skutek?
 - Kdo spáchal skutek?
 - Jak reagovat na spáchaný skutek?

TPP A PRÁVNÍ OBORY

■ Ústavní právo

- Ústava: nezávislost a nestrannost soudů, veřejná žaloba
- Listina: zákonný a spravedlivý proces

■ Občanské právo procesní

- některé společné zásady (veřejnost, ústnost, ...)

- Trestní právo hmotné \leftrightarrow Trestní právo procesní
(materiální) (formální)

TPP A NEPRÁVNÍ OBORY

■ KRIMINALISTIKA

- metodika odhalování a vyšetřování trestných činů

■ FORENZNÍ VĚDY

- soudní lékařství, psychiatrie, sexuologie, chemie, ...
 - znalecké dokazování

■ KRIMINOLOGIE

- viktimologie (náuka o obětech trestných činů)

PRAMENY TPP

- **mezinárodní smlouvy**
 - např. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- **unijní právo**
 - např. Rámcové rozhodnutí Rady EU o postavení obětí v tr. řízení
- **Ústava (procesní imunity), Listina (základní práva a svobody)**
- **zákony**
 - **TRESTNÍ ŘÁD**
 - Zákon o soudnictví ve věcech mládeže
 - Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- **derogační plenární nálezy Ústavního soudu ČR (9)**
 - rušící protiústavní ustanovení trestního řádu
- **amnestijní rozhodnutí prezidenta**

TRESTNÍ ŘÁD

- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
- Struktura:
 - **OBEČNÁ ČÁST:**
 - základní zásady, subjekty trestního řízení, zajišťovací úkony, dokazování, rozhodnutí, ...
 - **ZVLÁŠTNÍ ČÁST:**
 - přípravné řízení → (předběžné projednání obžaloby) → hlavní líčení → (opravné řízení) → vykonávací řízení

PŮSOBNOST TŘ

- **VĚCNÁ** - stíhání trestných činů (FO a PO) a provinění (mladiství)
- **ČASOVÁ** - doba provedení úkonu
- **MÍSTNÍ** - české orgány činné v trestním řízení
- **OSOBNÍ** - procesní imunity
 - poslanci, senátoři, ombudsman, soudci Ústavního soudu
 - bez souhlasu příslušného orgánu (Poslanecké sněmovny nebo Senátu)
jsou nestíhatelní po dobu výkonu funkce (pro jakékoliv trestné činy)
 - soudci – bez souhlasu prezidenta jsou nestíhatelní pro trestné činy spáchané v souvislosti s výkonem funkce

VÝKLAD A APLIKACE TŘ

■ OFICIÁLNÍ výklad

- pokyny obecné povahy a výkladové stanoviska nejvyššího státního zástupce (sjednocení výkladu trestních předpisů)

■ výklad ORGÁNU APLIKUJÍCÍHO PRÁVO

- soud v 1. stupni je vázany PRÁVNÍM názorem instančně nadřazeného soudu / Ústavního soudu v konkrétní věci

Aplikace:

- ANALOGIE je zásadně přípustná (na rozdíl od TP hmotného)
- Výjimky - zásah do lidských práv
 - důvody vazby, odposlechu, domovní prohlídky, ...

ZÁKLADNÍ ZÁSADY TPP

Zásady SPOLEČNÉ pro celé trestní řízení

- **zásada ŘÁDNÉHO ZÁKONNÉHO PROCESU (§ 2/1 TŘ)**
- **zásada RYCHLOSTI (§ 2/4 TŘ)**
- **zásada PŘIMĚŘENOSTI, zdrženlivosti (§ 2/4 TŘ)**
- **zásada zajištění PRÁVA NA OBHAJOBU (§ 2/13 TŘ)**
- **zásada zajištění PRÁV POŠKOZENÉHO (§ 2/15 TŘ)**

ZÁKLADNÍ ZÁSADY TPP

Zásady ZAHÁJENÍ trestního řízení

- **zásada OFICIALITY (§ 2/4 TR)**
 - **spontánní iniciativa a aktivita OČTŘ**
- **zásada LEGALITY (§ 2/3 TR)**
- **zásada OBŽALOVACÍ (§ 2/8 TR)**
 - **stíhání před soudem pouze na základě OBŽALOBY (návrhu na potrestání / návrhu na schválení dohody o vině a trestu)**

ZÁKLADNÍ ZÁSADY TPP

Zásady DOKAZOVÁNÍ

- **zásada PRESUMPCE NEVINY (§ 2/2 TŘ)**
 - v pochybnostiach ve prospěch obviněného
- **zásada VYHLEDÁVACÍ (§ 2/5 TŘ)**
 - důkazy v prospěch i nepospěch
- **zásada VOLNÉHO HODNOCENÍ DŮKAZŮ (§ 2/6 TŘ)**
- **zásada ÚSTNOSTI (§ 2/11 TŘ)**
- **zásada BEZPROSTŘEDNOSTI (2/12 TŘ)**

ZÁKLADNÍ ZÁSADY TPP

Relativně samostatně stojící zásady

- **zásada ZJIŠTĚNÍ SKUTKOVÉHO STAVU BEZ DŮVODNÝCH POCHYBNOSTÍ (§ 2/4 TŘ)**
 - **zásada materiální pravdy**
 - **cíl trestního řízení**
- **zásada VEŘEJNOSTI (§ 2/10 TŘ)**
 - **veřejné hlavní líčení vs. neveřejné přípravné řízení**

SUBJEKTY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

■ SUBJEKTY TŘ:

- vlastním jménem vykonávají vliv na trestní řízení
 - OČTŘ (soud, státní zástupce, policejní orgán)
 - osoba proti níž se řízení vede
 - osoby se samostatnými obhajovacími právy
 - poškozený, zúčastněná osoba

■ PROCESNÍ STRANY TŘ:

- strany před soudem
 - státní zástupce, poškozený
 - obviněný, obhájce, zúčastněná osoba

SOUD

- čl. 90/1 Ústavy, čl. 40/1 Listiny:

„Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.“

- Obsazení soudu

- SAMOSOUDCE – TČ s horní sazbou do 5 let
- SENÁT – předseda senátu + 2 přísedící (1. stupeň)
- SENÁT – předseda senátu + 2 soudci (2. stupeň)

- Místní příslušnost

- místo spáchání TČ → bydliště / pracoviště → TČ vyšel najevo

SOUD

■ Přípravné řízení:

- okresní soud – zásahy do lidských práv (např. odposlechy)

■ Hlavní líčení:

- okresní / krajský soud – 1. stupeň

■ Řízení o řádných opravných prostředcích (odvolání, stížnost):

- krajský / vrchní soud – 2. stupeň

■ Nejvyšší soud

- řízení o mimořádných opr. prostředcích (dovolání, stížnost pro porušení zákona)
- stanoviska sjednocující výklad trestních předpisů

STÁTNÍ ZÁSTUPCE

- ***DOMINUS LITIS*** – pán přípravného řízení
 - dozor nad zachováním zákonnosti přípravného řízení
 - výjimečně sám vyšetřuje (§ 161/4 TŘ)
- **VEŘEJNÝ ŽALOBCE**
 - podává obžalobu k soudu
 - u hlavního líčení je procesní STRANOU

POLICEJNÍ ORGÁN

- působnost zejména v přípravném řízení
 - prověřuje podněty k trestnímu stíhání
 - vyšetřuje trestné činy
- vázanost pokyny státního zástupce
- postupuje *ex officio*
 - k některým úkonům potřebuje souhlas SZ / soudu
 - vydává pouze procesní (nikoli meritorní) rozhodnutí

OSOBA PROTI NÍŽ SE ŘÍZENÍ VEDE

■ PODEZŘELÝ

- před zahájením trestního stíhání

■ OBVINĚNÝ

- od zahájení trestního stíhání

■ OBŽALOVANÝ

- od nařízení hlavního líčení

■ ODSOUZENÝ

- od právní moci odsuzujícího rozsudku

OSOBA PROTI NÍŽ SE ŘÍZENÍ VEDE

■ Právo

- na **SPRAVEDLIVÝ PROCES** – zákonné dokazování, presumpce nevinny, právo na veřejné projednání věci,...
- na **OBHAJOBU** – vyjádřovat se k veškerým skutečnostem a důkazům, právo posledního slova, právo nevypovídat, ...

■ Povinnost

- strpět některé úkony **OČTŘ** (otisky, odběr DNA, ...)
- dostavit se k úkonu na předvolání (k výslechu, hl. líčení, ...)

OBHÁJCE

- právo obviněného zvolit si obhájce → advokáta
 - ZVOLENÝ obhájce
- právo na **NUTNOU** obhajobu (§ 36 TŘ)
 - obviněný je ve vazbě, je stíhán pro TČ s horní hranicí min. 5 let...
 - zvolený / soudem **USTANOVENÝ** obhájce
- právo na bezplatnou obhajobu (za sníženou odměnu)

OSOBY S OBHAJOVACÍMI PRÁVY

■ ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE (opatrovník)

- úkony jménem a ve prospěch (i proti vůli) obviněného

Osoby se SAMOSTATNÝMI obhajovacími právy:

- úkony vlastním jménem ve prospěch obviněného
- Příbuzní (v pokolení přímém, sourozenci, manžel, druh,...)
- Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)
 - řízení ve věcech mladistvých

POŠKOZENÝ

■ POŠKOZENÝ (§ 43 TR)

- každý (FO i PO), komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena (ne)majetková újma, bezdůvodné obohacení

■ Zmocněnec poškozeného

- obdobná práva jako obhájce obviněného

■ OBĚŤ TČ (zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů)

- není subjektem podle trestního řádu !
- každá FO, která se CÍTÍ být obětí trestného činu (i pozůstalí)

ZÚČASTNĚNÁ OSOBA

■ ZÚČASTNĚNÁ OSOBA (§ 42 TR)

- osoba, jejíž věc byla nebo má být ZABRÁNA (§ 101 TZ)

■ Zmocněnec zúčastněné osoby

- obdobná práva jako obhájce obviněného
- zúčastněná osoba nemá nárok na náhradů nákladů vynaložených na zmocněnce (vs. poškozený – má nárok)

POMOCNÉ OSOBY

- **Probační úředník**
- **Zapisovatel**
 - **sepisuje protokoly o úkonech OČTŘ**
- **Vyšší soudní úředník**
 - **vydává jednoduchá (procesní) rozhodnutí**
- **Tlumočník**

Zde je prostor pro Vaše případné dotazy.

Děkuji za Vaši pozornost.

Analogie v trestním řádu

§ 138 TR

Jestliže tento oddíl neobsahuje ustanovení zvláštní,
užije se na usnesení **přiměřeně** ustanovení oddílu
prvého této hlavy o rozsudku.